

Τι σκεφτόμαστε;

Διδακτική πρόταση 3: Συνοπτικό πλαίσιο ιδεών και πεποιθήσεων

Ερώτημα-κλειδί

- Τι σκεφτόμαστε από την Παλαιολιθική Εποχή μέχρι σήμερα;

Σύνδεση με το προηγούμενο μάθημα

Στα προηγούμενα μαθήματα τα παιδιά μελέτησαν αλλαγές και συνέχειες σχετικές με τη μετακίνηση, την εγκατάσταση και την καθημερινή ζωή των ανθρώπων. Στο σημερινό μάθημα τα παιδιά μελετούν αλλαγές και συνέχειες που έχουν να κάνουν με τις ιδέες των ανθρώπων. Με κάθε ευκαιρία επισημαίνουμε/υπενθυμίζουμε τις συνδέσεις ή τα κοινά στοιχεία με τις προηγούμενες επισκοπήσεις.

Μαθησιακοί στόχοι

Οι μαθητές και μαθήτριες να:

- αναφέρουν βασικές αλλαγές και συνέχειες σχετικά με τις ιδέες και πεποιθήσεις των ανθρώπων από την Παλαιολιθική Εποχή μέχρι σήμερα (γνώση περιεχομένου).
- παρατηρήσουν ότι στην ανθρώπινη ιστορία έχουμε μεγάλες αλλαγές που συμβαίνουν στη διάρκεια πολλών χιλιάδων χρόνων (επιστημολογικές έννοιες).
- κάνουν συγκρίσεις των διάφορων εποχών επιχειρηματολογώντας για τις επιλογές τους (δεξιότητες).
- επιχειρηματολογούν και να τεκμηριώνουν τις υποθέσεις τους για πιθανές αλλαγές και συνέχειες στο μέλλον (δεξιότητες).

Διδακτικό και μαθησιακό υλικό

- Διαδραστικός πίνακας ή Η.Υ. και προβολέας για τη σχετική παρουσίαση PowerPoint (εικόνες και πληροφορίες που αναπαριστούν τη ζωή των ανθρώπων στις υπό μελέτη ιστορικές περιόδους. Πρόσβαση: Ιστοσελίδα Ιστορίας, Δημοτικής Εκπαίδευσης (ΔΕ) http://www.schools.ac.cy/klimakio/Themata/istoria/c_taxi_did_protaseis.html. Όπου δεν υπάρχει διαθέσιμος Η.Υ. και προβολέας μπορούν να χρησιμοποιηθούν φύλλα με τις αντίστοιχες εικόνες).
- Κορδέλα σε ρολό.
- Καρτέλες με τα ονόματα των περιόδων: παλαιολιθική εποχή, νεολιθική εποχή, εποχή του χαλκού, σήμερα (4 καρτελίτσες σε κάθε παιδί).
- Φύλλο Εργασίας «Συγκρίνοντας τις εποχές. Τι σκεφτόμαστε;» (σ. 29).
- Φύλλο Εργασίας «Τι αλλάζει; Τι μένει το ίδιο; Τι σκεφτόμαστε;». (σ. 30).
- Κάρτες Εργασίας Τι αλλάζει και τι μένει το ίδιο από την Παλαιολιθική Εποχή μέχρι σήμερα; (σ. 16-19).
- Φάκελος Επιτευγμάτων.

Δραστηριότητα προσανατολισμού

Τα παιδιά συζητούν και αναφέρουν τι σκέφτονται οι άνθρωποι σήμερα. Είναι πολύ πιθανόν τα παιδιά να αναφερθούν σε διάφορα θέματα – είτε από μόνα τους, είτε με δική μας καθοδήγηση. Για παράδειγμα, τα παιδιά μπορεί να αναφερθούν σε καθημερινές ασχολίες,

όπως τα ψώνια, η δουλειά κ.λπ., αλλά και σε πιο γενικά θέματα που απασχολούν τους ανθρώπους, όπως η μελέτη του κόσμου μέσα από τις επιστήμες. Στη συνέχεια, τα παιδιά εισηγούνται διάφορους τρόπους με τους οποίους οι άνθρωποι σήμερα εκφράζουν αυτά που σκέφτονται. Μέσα από τη συζήτηση επιδιώκουμε να γίνει αναφορά στη γλώσσα (γραπτή και προφορική), στις τέχνες, στις σύγχρονες μορφές επικοινωνίας (στην ευκολία με την οποία επικοινωνούμε σήμερα) κ.λπ..

Αναφέρουμε στα παιδιά ότι στο σημερινό μάθημα θα ρίξουμε μια ματιά στο τι σκέφτονταν οι άνθρωποι στα πολύ παλιά χρόνια. Υπενθυμίζουμε το παράδειγμα της κορδέλας που χρησιμοποιήσαμε στο πρώτο μάθημα. Σε περίπτωση που τα παιδιά δεν φαίνεται να το θυμούνται ή να υπάρχουν παρανοήσεις σχετικά με την χρονική απόσταση από τότε μέχρι σήμερα, μπορούμε να επαναλάβουμε τη δραστηριότητα ή να χρησιμοποιήσουμε μια αντίστοιχη.

Τα παιδιά επαναφέρουν στη μνήμη το ότι για να μελετήσουμε τη ζωή των ανθρώπων στο παρελθόν το χωρίζουμε σε «κομμάτια» που τα ονομάζουμε εποχές ή περιόδους. Για να εποπτικοποιήσουμε αυτή την πληροφορία, παρουσιάζουμε την πρώτη διαφάνεια της παρουσίασης (είτε με τον προβολέα, είτε σε έντυπη μορφή), στην οποία εμφανίζονται οι τρεις εποχές που θα μελετήσουμε, λαμβάνοντας υπόψη ότι: (α) οι εποχές αυτές έχουν διαφορετική χρονική διάρκεια μεταξύ τους· και (β) ανάμεσα σε αυτές τις εποχές και το σήμερα μεσολαβούν οι εποχές που θα διδαχθούν στις επόμενες τάξεις.

Υπενθυμίζουμε και πάλι ότι το πρώτο κομμάτι ονομάζεται «Παλαιολιθική Εποχή», δηλαδή η παλιά εποχή της πέτρας. Το δεύτερο κομμάτι ονομάζεται «Νεολιθική Εποχή», δηλαδή η νέα εποχή της πέτρας. Το τρίτο κομμάτι ονομάζεται «Εποχή του Χαλκού». Ο χαλκός είναι ένα μέταλλο όπως είναι ο σίδηρος, το χρυσάφι κ.ά.. Τα ονόματα αυτά τα έδωσαν οι αρχαιολόγοι. Τα παιδιά εξηγούν με βάση τα όσα έχουν ήδη μελετήσει γιατί δόθηκαν αυτά τα ονόματα (δόθηκαν με βάση τα βασικά υλικά που χρησιμοποιούσαν οι άνθρωποι).

Δραστηριότητα 1: Πώς σκέφτονταν οι άνθρωποι της Παλαιολιθικής Εποχής;

Τα παιδιά παρατηρούν το πρώτο μέρος της παρουσίασης με τις εικόνες που δείχνουν ομάδες ανθρώπων της Παλαιολιθικής Εποχής. Επισημαίνουμε ξανά ότι οι εικόνες αυτές δεν αποτελούν φωτογραφίες ή πιστά αντίγραφα των όσων έβλεπαν οι δημιουργοί τους, αλλά εικόνες βασισμένες σε αυτά που γνωρίζουμε για την εποχή εκείνη. Τα παιδιά σκέφτονται και συζητούν σε δυάδες τις εξής ερωτήσεις:

- Ποια είναι τα πιο σημαντικά πράγματα που σκέφτονται οι άνθρωποι;
- Πώς εκφράζουν οι άνθρωποι αυτά που σκέφτονται;

Είναι πιθανό κάποια παιδιά να μην μπορούν να δώσουν άμεσα απαντήσεις, ή οι απαντήσεις τους να είναι προβληματικές (συνήθως γιατί χρησιμοποιούν αναχρονισμούς). Μέσα από τη συζήτηση τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να διαπιστώσουν ότι οι άνθρωποι στις εικόνες:

- σκέφτονται πώς θα μπορέσουν να βρουν τροφή και πώς θα προστατευτούν από τον καιρό και τα άγρια ζώα·
- συζητούν, ζωγραφίζουν διάφορα σχέδια στα τοιχώματα των σπηλιών, φτιάχνουν φιγούρες από πέτρα, φτιάχνουν στολίδια/κοσμήματα.

Δραστηριότητα 2: Πώς σκέφτονταν οι άνθρωποι της Νεολιθικής Εποχής;

Τα παιδιά παρατηρούν το δεύτερο μέρος της παρουσίασης PowerPoint που δείχνει ομάδες ανθρώπων της Νεολιθικής Εποχής. Τα παιδιά και πάλι συζητούν και αντιλαμβάνονται ότι στις διαφάνειες δεν βλέπουν φωτογραφίες ή πιστά αντίγραφα των όσων έβλεπαν οι δημιουργοί τους, αλλά *αναπαραστάσεις* βασισμένες σε αυτά που γνωρίζουμε για την εποχή εκείνη. Τα παιδιά σκέφτονται και συζητούν τις απαντήσεις τους στις εξής ερωτήσεις:

- Ποια είναι τα πιο σημαντικά πράγματα που σκέφτονται οι άνθρωποι;
- Πώς εκφράζουν οι άνθρωποι αυτά που σκέφτονται;

Είναι πιθανό, κι εδώ, κάποια παιδιά να μην μπορούν να δώσουν άμεσα απαντήσεις, ή οι απαντήσεις τους να είναι προβληματικές (συνήθως γιατί χρησιμοποιούν αναχρονισμούς). Μέσα από τη συζήτηση τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να διαπιστώσουν ότι οι άνθρωποι στις εικόνες:

- σκέφτονται πώς να βρουν τροφή, να καλλιεργήσουν τα φυτά τους, να μεγαλώσουν τα ζώα τους και να κτίσουν τα χωριά τους;
- συζητούν, φτιάχνουν ειδώλια (που αναπαριστούν ανθρώπους ή ζώα), φτιάχνουν στολίδια/κοσμήματα, διακοσμούν τα αντικείμενα και τα σπίτια τους.

Δραστηριότητα 3: Πώς σκέφτονταν οι άνθρωποι της Εποχής του Χαλκού;

Τα παιδιά παρατηρούν το τρίτο μέρος της παρουσίασης PowerPoint που δείχνει ομάδες ανθρώπων της Εποχής του Χαλκού. Αφού τα παιδιά αντιληφθούν ότι οι εικόνες στις διαφάνειες δεν αποτελούν φωτογραφίες ή πιστά αντίγραφα των όσων έβλεπαν οι δημιουργοί τους, αλλά *αναπαραστάσεις* βασισμένες σε αυτά που γνωρίζουμε για την εποχή εκείνη, σκέφτονται και συζητούν απαντήσεις στις εξής ερωτήσεις:

1. Ποια είναι τα πιο σημαντικά πράγματα που σκέφτονται οι άνθρωποι;
2. Πώς εκφράζουν οι άνθρωποι αυτά που σκέφτονται;

Είναι πιθανό κάποια παιδιά να μην μπορούν να δώσουν άμεσα απαντήσεις, ή οι απαντήσεις τους να είναι προβληματικές (συνήθως γιατί χρησιμοποιούν αναχρονισμούς). Μέσα από τη συζήτηση τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να διαπιστώσουν ότι οι άνθρωποι στις εικόνες:

1. σκέφτονται πώς να βρουν τροφή, να καλλιεργήσουν τα φυτά τους, να μεγαλώσουν τα ζώα τους, να βρουν και να εκμεταλλευτούν τον χαλκό, να κάνουν εμπόριο, να κτίσουν τα χωριά και τις πόλεις τους;
2. συζητούν, ξέρουν να γράφουν, φτιάχνουν ειδώλια, φτιάχνουν ιερά για τους θεούς τους, φτιάχνουν κοσμήματα, διακοσμούν τα αντικείμενα και τα σπίτια τους.

Δραστηριότητα 4: Συγκρίνοντας τις εποχές

Με βάση τα όσα μελετήσαμε στο σημερινό μάθημα, αλλά και τις σχετικές σελίδες από τις Κάρτες Εργασίας *Τι αλλάζει και τι μένει το ίδιο από την Παλαιολιθική Εποχή μέχρι σήμερα*, τα παιδιά κάνουν συγκρίσεις ανάμεσα στις διάφορες εποχές.

Το κάθε παιδί εργάζεται με τον δικό του ρυθμό στο Φύλλο Εργασίας με τις διάφορες κατηγοριοποιήσεις/ιεραρχήσεις («Συγκρίνοντας τις εποχές. Τι σκεφτόμαστε;», σ. 29) και σημειώνει τα ονόματα των εποχών με τη σειρά που θεωρεί πιο κατάλληλη. Το κάθε παιδί συμπληρώνει όσες δραστηριότητες του Φύλλου Εργασίας μπορεί. Βεβαιωνόμαστε ότι το κάθε παιδί έχει ολοκληρώσει τουλάχιστον μια δραστηριότητα και την έχει συζητήσει με το παιδί που κάθεται δίπλα του.

Στη συνέχεια τα παιδιά παρουσιάζουν τις ιεραρχήσεις/κατηγοριοποιήσεις τους και η ολομέλεια της τάξης σχολιάζει. Σημειώνεται ότι δεν επιδιώκουμε να εκμαιεύσουμε «ορθές» απαντήσεις, αλλά να ενθαρρύνουμε τα παιδιά να σκέφτονται και να επιχειρηματολογούν για τις επιλογές που κάνουν, οι οποίες στο τέλος του μαθήματος είναι αποδεκτό να διαφέρουν. Δεν περιμένουμε από όλα τα παιδιά να κάνουν παρουσίαση όλων των δραστηριοτήτων. Το κάθε παιδί μπορεί να παρουσιάσει από μια ιεράρχηση/κατηγοριοποίηση. Βεβαιωνόμαστε όμως ότι στη διάρκεια των 4 μαθημάτων που αφιερώνονται στις επισκοπήσεις, όλα τα παιδιά παρουσιάζουν τη δουλειά τους σε αυτή τη δραστηριότητα τουλάχιστον μια φορά.

Σημείωση: Σε περίπτωση που δεν υπάρχει αρκετός χρόνος συστήνεται, αντί για ιεραρχήσεις, τα παιδιά να επιλέγουν ποια εποχή ανταποκρίνεται στην κάθε δήλωση.

Δραστηριότητα 5: Τι σκέφτονται οι άνθρωποι τον 31ο αιώνα (1000 χρόνια μετά)

Το κάθε παιδί συμπληρώνει τη στήλη για τον 31^ο αιώνα (1000 χρόνια μετά) από τις σχετικές σελίδες στις Κάρτες Εργασίας *Τι αλλάζει και τι μένει το ίδιο από την Παλαιολιθική Εποχή μέχρι σήμερα;* (σ. 16-19), όπου εισηγούνται απαντήσεις στα ίδια ερωτήματα. Είναι σημαντικό τα παιδιά να αιτιολογήσουν κάθε εισήγησή τους.

Ανακεφαλαίωση - Ανατροφοδότηση

Τα παιδιά συμπληρώνουν το Φύλλο Εργασίας «Τι αλλάζει; Τι μένει το ίδιο; Τι σκεφτόμαστε;» (σ. 30), στο οποίο σημειώνουν αλλαγές και συνέχειες. Οι στήλες έχουν διαφορετικό μέγεθος για να δίνουν την αίσθηση της διαφορετικής διάρκειας της κάθε περιόδου. Η προτελευταία στήλη παραμένει κενή, αφού αντιστοιχεί σε περιόδους που θα διδαχθούν σε επόμενες τάξεις. Στις κενές σειρές, τα παιδιά ή ο/η εκπαιδευτικός μπορούν να προσθέσουν δικές τους δηλώσεις.

Αναστοχασμός παιδιού

Το κάθε παιδί επιλέγει να απαντήσει σε μια ή περισσότερες ερωτήσεις:

- Τι μου άρεσε πιο πολύ ή μου έκανε εντύπωση από αυτά που κάναμε σήμερα;
- Άλλαξαν οι ιδέες/γνώσεις μου με το σημερινό μάθημα; Γιατί;
- Συνεργάστηκα/συζήτησα αποτελεσματικά με άλλα παιδιά;
- Τηρήθηκαν οι αρχές του αμοιβαίου σεβασμού στον διάλογο;
- Πώς θα με βοηθήσουν αυτά που έμαθα σήμερα στην καθημερινή μου ζωή;
- Τι άλλο θέλω να μάθω; Τι θα ήθελα να εισηγηθώ στη/στον δασκάλα/ό μου;

Αναστοχασμός εκπαιδευτικού

- Πότε συμμετείχαν πιο ενεργά τα παιδιά;
- Τι πέτυχε κατά την άποψή μου; Τι δεν «δούλεψε» και γιατί;
- Ποιες περιοχές χρειάζονται βελτίωση; Πώς θα μπορούσαν να γίνουν;

Αξιολόγηση

Συντρέχουσα αξιολόγηση γίνεται κατά τη διάρκεια του μαθήματος μέσα από τις δραστηριότητες που εκτελούν τα παιδιά στις ομάδες τους και στην ολομέλεια της τάξης· και τελική αξιολόγηση γίνεται με τη δραστηριότητα ανακεφαλαίωσης και επαναφοράς των κύριων σημείων.